

איסור להשתמש בכהן

א. ברמ"א סי' קכ"ח סעיף מ"ה אסור להשתמש בכהן אפילו בזמן הזה דהוי כמועל בהקדש אם לא מחל על כך.

ובהגות מיימוניות פ"ג מעבדים הוכיח מכמה מקומות בש"ס שאפשר להשתמש בכהן אלא שבסוף הביא מירושלמי שאסור.

ברמב"ם פ"א מעבדים ה"ו כל עבד עברי אסור לעבוד בו בפרך ואיזו היא עבודת פרך זו עבודה שאין לה קצבה או עבודה שאינו צריך לה אלא תהיה מחשבתו להעבידו בלבד שלא יבטל כו', ועובר עליו בלא תעשה שנאמר לא תרדה בו בפרך כו', ומבואר שלא זה הוא דוקא בעבד עברי ובדבר שאינו צריך לו או מלאכה שאין לה קיצבה.

ובשערי תשובה לר' יונה שער ג' סי' ס' כ' ובאחיכם בני ישראל איש באחיו לא תרדה בו בפרך לא ישתעבד אדם בחבריו, ואם אימתו עליהם או שהם בושים להחל דברו, לא יצוה אותם לעשות קטנה או גדולה, אלא לרצונם ותועלתם, ואפי' להחם צפחת מים או לצאת בשליחתו אל רחוב העיר לקנות עד ככר לחם אבל אדם שאינו נוהג כשורה מותר לצוותו לכל אשר יחפץ עכ"ל. ומבואר בד' ר' יונה דלאו זה נוהג בכל אדם שמצוים עליו לעשות דבר שלא ברצונו.

והשתא לפי ד' ר' יונה צ"ע מה נתחדש בכהן יותר מבישראל שהרי אם מוחל מותר גם בכהן ואם אין מוחל אסור גם בישראל.

וע' במ"ב שהביא שי"א שמותר להשתמש בכהן שמחל רק אם יש לו הנאה מכך, ולפ"ז ניחא שבישראל מותר כשמוחל גם אם אין לו הנאה מכך, אבל לפי הסוברים שבכל אופן שמחל מותר צ"ע מה נתחדש בכהן יותר מישראל. ושאלתי ד"ז לכב' מו"ר הגר"ד לנדו ואמר שבישראל סגי במה שמתרצה ושוב אין זו עבודת פרך, אבל בכהן צריך שימחול על הזכות של כהונה.

ב. והנה בקדושין כ"א עבד עברי כהן אם נרצע כיון שנעשה עיי"כ בע"מ, ובמל"מ פ"ג מעבדים ה"ה הק' איך אפשר שימכר לע"ע והרי אסור להשתמש בכהן. והנה בבאור"ל הביא מישועות יעקב ומגן גבורים שכהן מותר להשתמש בכהן ולפ"ז הרי משכח"ל שכהן ימכר כהן, וע' ישועות יעקב שתי' כן, וצ"ע שלא תי' כן במל"מ, ובמחצית השקל כ' דמדלא תי' כן על הגמ' בקדושין מוכח שגם כהן לכהן אסור.

והנה במג"א סי' רפ"ב ס"ק ו' כ' שבכהן קטן אין דין וקדשתו שהרי בפסוק נאמר וקדשתו כי את לחם אלקיך הוא מקריב וקטן אינו מקריב.

והגרע"א על השו"ע הביא מתו"כ והובא בס' החינוך מצוה רס"ט דילפי' מקרא שיש וקדשתו גם בבעל מום והרי גם בע"מ אינו מקריב וחזינן דנתרבה גם כשאינו ראוי להקרבה וא"כ ה"ה קטן, ויש שחילקו שבע"מ חולק בקדשים משא"כ קטן ע' זבחים צ"ח ב', ובשו"ת כתב סופר או"ח סי' ט"ו הביא מפמ"ג בפתיחה לסי' קכ"ח שבבע"מ אין וקדשתו כיון שאין ראוי להקרבה וגרע מקטן שיבא לכלל עבודה משא"כ בבע"מ. ומ"מ בכת"ס בסוף התשו' כ' שיש להחמיר.

ושמעתי מכב' מו"ר הגר"ד לנדו דהנה ביבמות פ"ח ב' מנין שאם לא רצה דפנו ת"ל וקדשתו בעל כרחו היכי דמי אילימא דלא ניסת לאחד מעדיה ולא קאמרה ברי לי צריכא למימר דדפנו אלא לאו דניסת לאחד מעדיה וקאמרה ברי לי וקתני דפנו אלמא מפקינן לה מיניה, איסור כהונה שאני. ואטו אם אם נשאת לבע"מ לא יהא דין לכפותו ולא מצינו שחילקו בזה, ומוכח שוקדשתו נאמר גם על בע"מ.

ג. והנה אם בבע"מ אין דין וקדשתו יש לדון שכהן בע"מ יהא אסור להשתמש בכהן תם.

ובבכורות מ"ה א' תנן השולט בשתי ידיו רבי פוסל וחכמים מכשירין ובגמ' בעמ' ב' אי' ת"ר איטר בין ביד בין ברגל פסול השולט בשתי ידיו רבי פוסל וחכמים מכשירין מר סבר כחישותא אתחלא בימין כו', ופרש"י איטר ביד פסול דכתיב וטבל אצבעו כל מקום שנאמר אצבע וכהן אינו אלא ימין כו', ומבואר ברש"י שפסול איטר הוא משום שלאיטר אין יד ימין כיון שידו הימנית כחושה מן השמאלית ואילו יד שמאלית אין עליה שם יד ימין, וע' חזו"א בכורות סי' כ"ו ס"ק י"ג דלפ"ז עבודתו פסולה, אבל הר"ן בחולין דף צ"ב חולק וס"ל שאין כאן חסרון של ימין כיון שאפשר שהשמאל נעשה ימין שלו או דאזלי בתר רוב בני אדם, אלא שפסול לעבודה משום מום, והיינו מום שאינו שוה בזרעו של אהרן שפסול לעבודה אבל לא חילל, וככל הפסולים שהוזכרו בפרק ז' וכמבואר בדף מ"ג ב'.

והנה להסוברים שבבע"מ אין וקדשתו הרי לכא' ה"ה איטר לדי' הר"ן ואף שלא חילל עבודה אבל מ"מ ל"ש ביה כי את לחם אלקיך הוא מקריב, ולדי' רש"י שאינו מום אלא שאין לו יד ימין לעבוד צ"ע אם יש בו וקדשתו כיון שאפשר שאין זה אלא חסרון במציאות שאין לו דרך לעבוד וצ"ע.

ושמעתי מכב' מו"ר הגר"ד לנדו שהרי בתו' מנחות כ"ו א' מבואר שהקטרת אימורים כשרה בשמאל וא"כ אם כל החסרון רק משום שאין לו יד ימין הרי משכח"ל כי את לחם אלקיך הוא מקריב בהקטרה, אך אם להר"ן שהוא בע"מ יהא פסול גם להקטרה וא"כ ל"ש בו כי את לחם אלקיך הוא מקריב. ואם נימא שבאיטר אין וקדשתו הרי שאיטר יהא אסור להשתמש בכהן אחר שאינו איטר. וכ"ז לדי' הכת"ס אבל הרי הגרע"א הביא מתו"כ שגם בבע"מ יש וקדשתו.

מתי ישראל קרואים בנים

בגמ' קידושין ל"ו ע"א בנים אתם לה' אלהיכם, בזמן שאתם נוהגים מנהג בנים אתם קרואים בנים, אין אתם נוהגים מנהג בנים אין אתם קרואים בנים דברי ר' יהודה, רבי מאיר אומר בין כך ובין כך אתם קרואים בנים, שנאמר: בנים סכלים המה וכו', והנה בשו"ת אבן ישראל מהגר"י סלנטר [דרוש ה'] הק' על הנוסח האמור בסליחות של שני קמא בפייט שייסדו ריב"ם "אם בפקודיך מתעצלת ומרפה על כל פשעיה אהבתך תהא מחפה, יתרה חבתם לפניך אדוני האדונים בין כך ובין כך קרואים לך בנים" ולכא' מאחר דקיי"ל שהלכה כר"י לגבי ר"מ צ"ב כיצד יסד ריב"ם בפייט שבין כך ובין כך קרואים לך בנים וזה כר"מ. ועיי"ש באריכות מה שתי'.

והראוני בשו"ת הרשב"א [ח"א קצ"ד] נשאל לגבי משומד אם מטמא באהל והשיב שטומאה באדם תליא ואפי' שנשמד עדיין לא יצא מכלל מש"כ בנים אתם לדי' אלי' דאע"ג דבעלמא הלכה כר"י הכא הלכה כר"מ מפני שקראי דקייק [בנים סכלים, בנים משחיתים וכו']. ולפ"ד מיושב.

[מאת העורך]

ספירת העומר וברכת הלבנה

א. מעשה באחד ממנייני החצירות שעד שגמר תפלת ערבית ורצה לספור ספירת העומר עמדו הציבור בברכת הלבנה, ונסתפק מה יקדים האם ספירת העומר או ברכת הלבנה, ובעלמא אין להסתפק כי כשעומד בביהכניס אין ברכת הלבנה מזומנת לפניו משא"כ כשמתפלל בחוץ.

והנה ספירת העומר נאמרת מ"ט פעמים בשנה ואילו ברכת הלבנה רק י"ב פעמים, וא"כ לכא' ספירת העומר הוא תדיר יותר.

אך יש לדון שברכת הלבנה חשיבא תדיר יותר מספירת העומר שכן ספירת העומר אומרים פרק אחד בשנה ואילו ברכת הלבנה אומרים בכל השנה אף שאומרים זאת פחות פעמים.

ב. והנה בסוכה נ"ו א' אתמר רב אמר סוכה ואח"כ זמן רבה בר בר חנה אמר זמן ואח"כ סוכה כו' ורבה בר בר חנה אמר זמן ואח"כ סוכה תדיר ושאינו תדיר תדיר קודם.

והנה ברכת זמן על יו"ט מברכים בסוכות פעם אחת, ובשמיני עצרת ובליל פסח ובליל עצרת ור"ה ויו"ט והיינו ו' פעמים, והרי מי שאוכל ב' פעמים ביום בסוכות מברך י"ד פעמים לישב בסוכה, ואף דלא קימ"ל כר' אליעזר (כ"ז א') שצריך לאכול ב' סעודות כל יום בסוכה, אבל דרך בני"א לאכול ב' סעודות ביום, וא"כ למה זמן חשיב יותר תדיר מברכת לישב בסוכה, ועמד בזה בערוך לנר.

(ובשעה"צ סי' תרע"ו ס"ק ג' כי שמי ששכח לברך שהחיינו עד יום השמיני י"ל שיברך אז שהחיינו וכמו שברגל אם לא אמר זמן אף בסוף היו"ט, והביא כן ממאירי שבת כ"ג, אך ע' במאירי מגילה דף ד' שבפורים אין אומרים שהחיינו על עצמו של יום, ולכא' סותר לד' המאירי גבי חנוכה, ועמש"כ בזה בקו' לחנוכה סי' י"ד).

וגם אם נצרף שהחיינו שאומרים על מצות שברגל היינו על לולב פעם אחת ובחנוכה פעם אחת ובפורים לד' השו"ע סי' תרצ"ב ס"א פעם אחת ולד' רמ"א ב' פעמים, ובר"ה ובתקיעת שופר ב' ימים (ובשו"ע סי' ת"ר הביא מחלוקת אם אומר זמן על שופר ביום ב').

והנה אפ"ל משום ששהחיינו אומרים גם על פירות חדשים, אך בעירובין דף מ' ע"ב מבואר שזו ברכת הרשות, וא"כ צ"ע אם עיי"כ יחשב לתדיר, ואף שגם לישב בסוכה כל ז' ימים הרי אינו חייב בזה כיון שיכול שלא לאכול, אבל אם אוכל הרי חייב בה.

(ובאמת שעירובין מ' עמ' ב' בגמ' שם דנו אם אומר זמן ברי"ה ויו"ט והק' בגמ' דלא גרע מפרי חדש, ותי' בגמ' דיכול לברך רשות כמו פרי חדש אלא שהספק הוא אם היא ברכת חובה, וע"ש בגאון יעקב שהמסקנא היא שהיא ברכת חובה, ובפמ"ג סי' תרס"ב במשבצות זהב נ' ששהחיינו של ראש השנה ויו"ט אינו כמו שאר יו"ט אלא כמו פרי חדש. וא"כ נמצא ששהחיינו של חובה יש רק י' פעמים להשו"ע וי"א פעמים להרמ"א.

וי"ל דתדיר אינו תלוי במספר הפעמים שאומרים אותו אלא בכמה פרקים בשנה אומרים אותו.

ג. וראי' משבועות ט' א' אשכחן שעירי ראשי חדשים שעירי הרגלים מנלן וכי תימא הכא נמי מדתנא דבי ר' ישמעאל איכא למפריך אי מראש חדש שכן תדיר, ומבואר ששעיר ראש חודש תדיר לגבי שעירי הרגלים, וצ"ע ששעיר ר"ח מביאים י"ב פעמים בשנה ואילו שעירי הרגלים מביאים בז' ימי הפסח ובח' ימי סוכות ובעצרת ור"ה, ונמצא י"ז פעמים וא"כ לכא' שעירי הרגלים יותר תדירים משעירי ר"ח, ומזה

נ' שתדיר אינו תלוי כמה פעמים אלא אם מביאים בהרבה פרקים ושעיר ר"ח מביאים אותו ביי"ב פרקים בשנה, ואילו שעירי הרגלים מביאים אותם רק ברגלים שהם פחות פרקים מראש חדש, וכן מבואר בערל"י. ד. והנה בשו"ע סי' קי"ז ס"ה אם לא שאל מטר ונזכר קודם שומע תפלה אין מחזירין אותו ושואל בשומע תפלה, וברמ"א ואם היה לו תענית וצריך לומר ענו יאמר השאלה קודם ענו, ובמג"א כ' בשם אבודרהם דשאלה חמורה מענו דאם לא אמרה מחזירין אותו משא"כ בענו.

ולכא' צ"ע בד' אבודרהם ומג"א דתיפ"ל ששאלת גשמים היא תדיר וענו אינו תדיר, ובאמת שבלבוש כ' שיש להקדים טל ומטר משום תדיר וצ"ע למה לא כ"כ באבודרהם, והנה באלהיו זוטא כ' לתמוה על הלבוש שהזכרת תענית יותר תדירה שנוהגת גם בימות החמה משא"כ שאלת גשמים, ואפשר שזו ד' האבודרהם, ולכא' צ"ב שם"מ שאלת גשמים אומרים יותר פעמים.

ולחנ"ל א"ש דמה שאומרים טל ומטר בימות הגשמים הכל חשיב פרק אחד ואילו ענו נאמר כמה פרקים בשנה גם בימות הגשמים וגם בימות החמה.

והנה מקור דין תדיר הוא מתמיד שקודם למוספין, שתמיד הוא כל השנה ואף שאין זה כמה תקופות שונות אבל זה גופא שהוא כל השנה חשיב ג"כ שהוא בכל התקופות והוי תדיר.

ה. והנה יש לדון עוד שהרי נחלקו הראשונים בספירת העומר בזה"ל אם הוא דאורייתא וא"כ אפשר שיש להקדים דבר שהוא מדאורייתא יותר מקידוש לבנה שלא מצינו בו חיוב דאורייתא.

וע' פנ"י ברכות דף נ"א א' שהק' למה ברכת היין קודמת לברכת הקידוש הרי קידוש היום הוא דאורייתא, וברכת היין דרבנן, וע"ש דמה שקידוש היום דאורייתא יצא בו בתפלה ע"ש, ועכ"פ מבואר שדאורייתא קודם לתדיר.

וכן בנודע ביהודה קמא או"ח סי' מ"א דן בברכת הלבנה ומגילת אסתר מה קודם, וע"ש שמגילת אסתר מדברי קבלה והוי כמו דברי תורה וא"כ יש לדון שזה קודם לברכת הלבנה, אלא שכי' שקריאת המגילה של לילה אינה מדברי קבלה ע"ש, ועכ"פ מבואר שדברי תורה קודמים לדרבנן. וע' שאג"א, ועמש"כ בצבא הלוי פסחים סי' צ"ה.

והנה באילת השחר **מרביתו זללה"ה** כ' שאם יש לפניו ברכת הלבנה והכנסת אורחים מה יעשה שהרי בסנהדרין מ"ב א' א"ר אסי א"ר יוחנן כל המברך על החדש בזמנו כאילו מקבל פני שכינה כתיב החדש הזה וכתוב התם זה קלי ואנוהו תנא דבי ר' ישמעאל אלמלא לא זכו ישראל אלא להקביל פני אביהן שבשמים כל חדש וחדש דיים, ונמצא שיש לפניו ברכת הלבנה והכנסת אורחים שבשניהם נאמר שהם קבלת פני השכינה, וא"כ הואיל ובגמ' שבת קכ"ז א' גדולה הכנסת אורחים יותר מהקבלת פני השכינה, ע"כ הכנסת אורחים עדיפא על ברכת לבנה שהיא קבלת פני השכינה. (והרמב"ם בפ"ד מהל' אבל ה"ב כ' גדולה הכנסת אורחים מהקבלת פני שכינה שני וירא והנה שלשה אנשים כו'. ולפ"ז אין מעלה בהכנסת אורחים יותר מברכת לבנה ועמש"כ בגיליון לפר' ויגש תש"פ).

ולפ"ז מה"ט יש להקדים ברכת הלבנה לספירת העומר. אבל בד' הנוב"י שדן בברכת הלבנה וקריאת המגילה מה קודם ולא הזכיר סברא זו של קבלת פני שכינה, משמע שאין זו סברא להקדים.